

POSTANOWIENIE

11 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Władysław Pawlak

na posiedzeniu niejawnym 11 grudnia 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa B. M.
przeciwko Bankowi
o zapłatę i ustalenie, ewentualnie o zapłatę i ustalenie,
na skutek skargi kasacyjnej B. M.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 16 sierpnia 2023 r., V ACa 748/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od doręczenia powodowi niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

(E.C.)

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną powoda B. M. od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 16 sierpnia 2023 r., sygn. akt V ACa 748/22 Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Prawidłowe oznaczenie pozwanego to Bank i wynika z art. 19 pkt 1 w zw. z art. 14 i art. 17 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (jedn. tekst: Dz. U. z 2022 r., poz. 470).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, Nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

W skardze kasacyjnej powód zarzucił naruszenie: 1) prawa procesowego, tj.: art. 233 § 1 k.p.c. przez pominięcie, że umowa kredytu zawierała podstawę do objęcia ubezpieczeniem na życie w § 2 ust. 4 umowy kredytowej, a z dokumentów

załączonych do pozwu (tj. zaświadczenia z 3 września 2019 r. - historia wpłaty i spłaty kredytu) oraz do modyfikacji powództwa (zaświadczenie o spłatach kredytu wystawione przez pozwanego 30 sierpnia 2021 r.) wynika bez żadnej wątpliwości, że dochodzone przez powoda od pozwanego składki z tytułu ubezpieczenia na życie zostały uiszczone przez powoda pozwanemu, a nie ubezpieczycielowi (łącznie 54 423 zł), przy czym z zebranego materiału dowodowego nie wynika ani to czy bank takowe składki przekazywał ubezpieczycielowi, ani też w jakiej wysokości, ani nawet nie wynika w jakiej relacji pozostaje wysokość rzekomo przekazanych składek do ubezpieczyciela w stosunku do składek uiszczonych przez powoda, a ponadto pozwany nie przedstawił żadnego innego dowodu w sprawie, iż składki przekazywał ubezpieczycielowi oraz nie przedstawił również umowy ubezpieczenia łączącej go z ubezpieczycielem; art. 231 k.p.c. polegające na uznaniu za ustalone faktów mających istotne znaczenie dla sprawy, tj. rzekomego odprowadzania przez pozwanego składek na ubezpieczenie na życie do ubezpieczyciela, w sytuacji gdy pozwany nie wykazał przed Sądami obu instancji, że pozwany wyzbył się korzyści przekazując składki ubezpieczeniowe do ubezpieczyciela (przy czym gdyby pozwany przekazał składki ubezpieczeniowe ubezpieczycielom, to z łatwością mógłby to wykazać); 2) prawa materialnego, tj. art. 410 k.c. w zw. z art. 409 k.c. w zw. z art. 405 k.c. i art. 808 k.c. przez przyjęcie, że uiszczone składki ubezpieczeniowe na życie nie stanowią świadczenia nienależnego, ponieważ bank nie jest nimi bezpodstawnie wzbogacony, a także dlatego, że ubezpieczenie na życie nie stanowiło ubezpieczenia spłaty kredytu, a ponadto przez pominięcie, że przy ubezpieczeniu na cudzy rachunek bank nie wykazał, że pobierał od powoda składki na ubezpieczenie na życie na innej podstawie niż umowa kredytu.

Sąd odwoławczy oddalając powództwo w zakresie kwoty 54 432 zł (z tytułu składek ubezpieczenia na życie) wyjaśnił, że spełnianie w tym zakresie świadczeń nie nastąpiło w wykonaniu nieważnej (trwale bezskutecznej) umowy kredytu, która nie była podstawą tego świadczenia. Obowiązek spełnienia rat kapitałowo-odsetkowych wynikał z § 6 ust. 1 umowy kredytowej, a prowizji z § 2 ust. 4, zaś składek z tytułu ubezpieczenia kredytowanej nieruchomości od ognia i innych zdarzeń losowych z § 7 ust. 2 tej umowy. Natomiast umowa ubezpieczenia na życie

nie stanowiła zabezpieczenia spłaty kredytu, bowiem nie została wskazana w § 7 umowy kredytowej. W konsekwencji nieważność umowy kredytu nie może skutkować powstaniem roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia w postaci zapłaconych przez powoda składek z tytułu ubezpieczenia na życie. Poza tym Sąd drugiej instancji wskazał, że do akt sprawy nie została dołączona umowa ubezpieczenia na życie i w efekcie nie było możliwe dokonanie z urzędu oceny ewentualnej abuzywności jej postanowień.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej skarżący oparł na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., z uzasadnieniem, że oczywistość ta wynika z tego, iż Sąd odwoławczy bezzasadnie oddalił roszczenie powoda o zwrot składek na ubezpieczenie na życie, w sytuacji gdy w orzecznictwie sądów powszechnych na kanwie tzw. spraw o kredyty frankowe dominuje pogląd, że jeśli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna, to wszystkie świadczenia spełnione na podstawie jej postanowień stanowią świadczenia nienależne, tym bardziej, że składki te były uiszczane bezpośrednio pozwanemu a nie ubezpieczycielowi. Skarżący, podnosząc że dla odzyskania nienależnego świadczenia wystarczy jego spełnienie i powołał się na wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18.

W ramach uzasadnienia podstaw kasacyjnych powód zamieścił *passus* dotyczący motywów przemawiających za oczywistą zasadnością skargi kasacyjnej (s. 4). Przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej nie może ograniczać się do ich ogólnikowego powołania czy przytoczenia (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2000 r., V CKN 1780/00, OSNC 2001, nr 3, poz. 52). Sąd Najwyższy nie ma obowiązku zastępowania skarżącego i poszukiwania argumentów przemawiających za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2007 r., I UZ 47/06, OSNP 2008, nr 7-8, poz. 118). Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stanowi jej element samodzielny - wyodrębniony w oddzielnej jednostce normatywnej i nie może być utożsamiany z innymi wymogami formalnymi skargi kasacyjnej, w tym jej podstawami i ich uzasadnieniem (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 2008 r.,

II UZ 18/08, nie publ, z dnia 10 marca 2016 r., II CSK 10/16, nie publ., z dnia 8 stycznia 2019 r., IV CSK 243/18, nie publ.).

Podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.). W związku z czym, w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że skarga kasacyjna nie może być oparta na zarzucie naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., także art. 231 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. określającego kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 23 września 2005 r., III CSK 13/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 76, z dnia 24 listopada 2005 r., IV CSK 241/05 nie publ., z dnia 26 kwietnia 2006 r., V CSK 11/06, nie publ., z dnia 8 października 2009 r., II CSK 222/09, nie publ.). Wobec tego zarzut pozwanego oparty na art. 233 § 1 k.p.c. nie podlega kontroli kasacyjnej.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Z treści przedstawionej przez powoda umowy kredytu indeksowanego do CHF nie wynika nie tylko, żeby umowa ubezpieczenia na życie stanowiła

zabezpieczenie spłaty kredytu (na co zwrócił uwagę Sąd odwoławczy), ale ubezpieczenie to nie było warunkiem zawarcia umowy kredytu (zob. też decyzję kredytową k. 433), a rezygnacja przez powoda z tej ochrony ubezpieczeniowej nie miałaby wpływu na dalszy byt umowy kredytu (zob. § 2 ust. 4 umowy kredytu). Z uwagi na to, że ubezpieczenie na życie nie stanowiło zabezpieczenia spłaty kredytu, nie miały do niego zastosowania postanowienia regulaminu kredytu hipotecznego (m.in. §17 ust. 3, k. 120). Sąd drugiej instancji zwrócił też uwagę, iż powód nie przedłożył umowy ubezpieczenia na życie, a zatem trudno przyjąć, że jej postanowienia miały charakter abuzywny. Z uzasadnienia pozwu wynika, że składki ubezpieczeniowe były płacone w PLN (k. 99/2 lit c), a zatem nie podlegały indeksacji do waluty obcej. Oczywiście nie sposób nie zauważyć pewnego związku pomiędzy spornym kredytem i ubezpieczeniem na życie, polegającego na tym, że zawarcie umowy ubezpieczenia miało wpływ na wysokość prowizji (tj. 1/3 części z kwoty 8400 zł) oraz w przypadku jej zawarcia i następnie rezygnacji z ochrony ubezpieczeniowej w pierwszym roku tej ochrony (zob. § 2 ust. 4 umowy kredytowej, k. 107), ale tak określonego związku nie można uznać za bezpośredni i zarazem mający wpływ na istotne warunki kredytowe, stanowiące postanowienia przedmiotowo istotne umowy kredytowej. Wobec tego umowa ubezpieczenia na życie miała charakter uboczny w stosunku do umowy kredytowej i dobrowolny oraz dotyczyła przedmiotowo innego świadczenia na rzecz powoda jako konsumenta niż świadczenie z umowy kredytowej, z tym że pozwany nie występował w roli ubezpieczyciela.

W konsekwencji skoro zawarcie umowy kredytowej nie zostało uzależnione od zawarcia umowy ubezpieczenia na życie, to przy braku wykazania abuzywności postanowień umowy ubezpieczenia na życie, w kontekście pisemnych motywów rozstrzygnięcia Sądu odwoławczego i braku przedstawienia przez powoda umowy ubezpieczenia na życie, ze skutkami z art. 6 k.c., nie można podzielić stanowiska skarżącego, że jego skarga kasacyjna jest oczywiście zasadne w rozumieniu opisanej wyżej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., art. 108 § 1 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c., w zakresie zaś odsetek, opierając się na art. 98 § 1¹ k.p.c. w zw. z art. 19 ust. 1 i art. 31 ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 614) oraz przy uwzględnieniu § 2a rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 6 sierpnia 2014 r. w sprawie określenia brzmienia klauzuli wykonalności (jedn. tekst: Dz. U. z 2021 r., poz. 2324). Zasądzone koszty obejmują wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według stawki minimalnej (§ 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, jedn. tekst: Dz. U. z 2023 r., poz. 1935).

(E.C.)

[ał]